

nas tudi poučuje, vzpodbuja nas k usmiljenju do trpečega sobrata ter nas navdušuje za vse lepo in blago! V njih se nam kaže Gregorčič pravega národovega učitelja.

Gregorčič je preblaga duša, miren, postrežljiv, usmiljen in ljubeznjiv mož! Kako je z vsem srcem udan pravim svojim prijateljem, dokazal nam je v prekrasni pesni, katero je zapel umršemu kaplanu Stresu v spomin in v pesni, katero je zložil odhajajočemu prijatelju Gruntarju! A tudi tebe, mila slovenska mladina, ljubi naš pesnik prav iskreno! Gregorčič je mladini izboren učitelj. On rad vabi otročiče k sebi, ter jih poučuje, ter je ž njimi sam otrok! Užé v Kobaridu so otroci k njemu radi zahajali, ter peli ž njim lepe národne in druge pesni. Ob jednom jim vzbuja ljubezen do Boga in domovine, pravi jim, naj bodo zmerom dobri, pošteni, naj se pridno učijo, posebno milega materinega jezika. Posojuje jim tudi „Vrtec“ in druge primerne koristne knjige. Besede, katerih ne razumejo, nosijo mu na lističih, in on jih jim potem tolmači (pojasnuje). Otroci se radi učijo na pamet njegove pesni ter na tak način si budijo spomin na slavnega svojega učitelja.

Tak mož je tedaj pesnik Simon Gregorčič! Gregorčič je zdaj 40 let star. Koliko lepega še od njega pričakujemo, če mu Bog ohrani ljubo zdravje! Gotovo vsi to najiskreneje želimo! Vem, da bi tudi po lici radi poznali slavnega moža! Glejte njegovo lepo podobo, in posnemajte ga!

(Dalje prih.)

Kakó bi si Kranjski učitelji materijelno opomogli.

Učitelji na Kranjskem ne pričakujemo, da bi nam dežela kaj prida pomagala. 20 % šolske priklade straši deželne poslance, da bi nam še kaj priboljšali. Znabiti, da toliko dosežemo, da se dadó opravilne doklade tudi enorazrednicam. Morebiti, da bi se tudi starostne doklade povikšale pri vseh kategorijah učiteljskih plač na 10 %, ako se bode pokazalo, da se bodo od zdaj znižale šolske priklade, ko bode vsled novega zakona z 28. dec. preteč. l. tudi Ljubljansko mesto (in ž njim vred južna železnica v večji meri) moralo prinašati svoje odstotke v vkupni deželni šolski zaklad.

To pa je le moka (ali še manj), iz katere se bode javeljno kaj kruha speklo. Ker smo torej kranjski učitelji najslabši plačani, zato pa nam mora biti skrb, da preišljujemo, kako bi si pri svojih slabih razmerah vendar le izboljšali materijelno stanje za - se in za svojo rodbino. Tù tedaj nekaj nasvetujem iz dejanskih izkušenj. Nekateri svéti veljajo vkupnemu učiteljstvu in za vse slučaje, drugi pa le posameznim osebam in tudi ne za vse okoliščine. Ne povem ravno kaj novega; toda to, kar je dobro, mora se večkrat ponavljati. Učitelj šteje se k razumništvu, ki si vsakdanji kruh največ služi s svojim razumom, s pridobljenimi znanostimi. Zato mora učitelj pred vsem skrbeti za temeljito izomiko svojo, ako hoče v materijelnem obziru svojemu stanu primerno dobro ishajati.

Čim boljša spričevala si bode pridobil, tem boljšo službo bode ž njim vlovil. S slabim zrelostnim spričevalom dobil bode nastopni učitelj komaj 400 glđ., z dobrim utegne se mu posrečiti, da vjame 450 glđ. Z zrelostnim spričevalom se učitelj ne more za trdno nastaviti. Dokler pa učitelj v službi ni stalen, ali prav za prav, dokler nima spričevala učiteljske sposobnosti, ne štejejo se mu leta v pokojnino. Kolikor manj let se mu šteje v pokoj, toliko manjša pokojnina se odmeri komu. Učitelj skrbi za starost, za svoje otroke in ženo, ako si prej ko prej pridobi sposobnostno spričalo. S tem postane stalen in s stalnostjo si pridobi pravico do petletnih doklad. Starostne doklade pa veliko pri-

pomorejo k boljšemu materijalnemu stanju. Pet let kmalu mine, in lepo se pozná 40—60 gld. poboljška na leto. Starostna doklada pa se ne pridobí kar naravnost; postava stavi pogoj pridnosti v učiteljskemu poklicu. Izpolnuj torej zvesto svoje dolžnosti, ker sicer ti odrekó pravico do petletne doklade. Ako ti vse ne odtrgajo, odtrgajo ti je morda vsaj en del, za eno leto ali za nekaj mesecev. Škoda je, če se nar. prikrajša tudi le 10 gld. ali 5 gld. Gledati se mora, da je najnižja šolska oblast z nami zadovoljna. Ako je šolski voditelj z nami nezadovoljen, utegne že okrajni šolski nadzornik dvomiti. Ako okrajni šolski svét učitelju doklado odreče, težko bode po potu pritožbe naklonil mu jo sl. deželni šolski svét. Na sl. ministerstvo pritoževati se, je navadno brez uspeha, in upravno sodišče se je pa izreklo, da je inkompetentno.

Materijelno bode učitelj bolje shajal, ako postane šolski voditelj, če tudi samo na enorazrednici. Kot voditelj ima prosto stanovanje. Po postavi na enorazrednicah drugega poboljška ni v zvezi z voditeljstvom, ali tudi to veljá precej pri učitelju, ki ima družino. V ugodnih okoliščinah se dá morebiti še kakšen krajcar prislužiti pri voditeljstvu tudi po poštenih in postavnih poti — ako je krajni šolski svét učitelju naklonjen — bodisi, da mu to ali ono pri šoli pripusti, da oskrbuje tako, da učitelj nima izgube. Materijelno je učitelj precej na boljšem, ako postane nadučitelj, kajti nadučitelji morajo imeti na Kranjskem po postavi 500 ali 600 gld. plače, stanovanje in opravilno doklado, ki znaša na dvorazrednicah 50, na trirazrednicah 75 in na čveterorazrednih šolah 100 gld. na leto. Nadučitelji na čveterorazrednih šolah na Kranjskem imajo navadno 600 gld. (da-si v postavi to ni izrečno utemeljeno), 100 gld. opravilne doklade in prosto stanovanje. Ako bodo doživeli še kakih 5 starostnih doklad, imeli bodo torej 700 in (5×40) 200 gld., t. j. 900 gld. plače, po vrh še prosto stanovanje. Ti edini bodo torej na svoje stare dni imeli tako plačo, kakeršno imajo najnižji uradniki. Vsi drugi so na slabšem. Ako hočejo le nekoliko kakor omikani državljani živeti, ogledati si morajo po postranskih zaslužkih. A, to je britko in škoduje kolikor toliko pravemu učiteljskemu poklicu in šoli. Veliko boljše bi bilo, da bi bila državna šolska postava v začetku za najnižjo učiteljsko plačo določila kacic 600 gld. in prepovedala vse postranske službe učiteljem. Ali o tem tarnati, ne pomaga, in zdanji učiteljski rod menda ne bode doživel, da bi država izpremenila določbe o učiteljskih dohodkih; še deželni zbori se ne bodo radi lotili tega vprašanja. Kranjski deželni zbor je marveč naravnost dovolil nekatere postranske službe, s katerimi naj si učitelji boljšajo svoje pičle dohodke. Mej temi dovoljenimi postranskimi zaslužki so 1. tako imenovane posebne učne ure, ki so nekdaj veliko pripomogle učiteljem, zlasti po večjih mestih. Dandanes se je menda to skrčilo popolnoma. Učitelji so že tako z učnimi urami preobloženi, da nimajo noben dan pripravne proste ure za tako vkupno ponavljanje. Pa ta potreba je tudi prenehala in stariši so jo sami opustili, ko vidijo, da se marljivi otroci, naj si že bodo revnih ali bogatih starišev, dovolj naučé v navadnih šolskih urah.

Druge postranske službe naj učitelj le tedaj opravlja, če ne zamuja zavoljo njih šole, in če se strinjajo z učiteljskim stanom. Taka služba je posel orglavca. Da je učitelj orglavca, to želí v mnogih slučajih duhovnik in občina. Gojitev petja in godbe je bila od nekdaj združena z učiteljskim stanom; zato naj se učitelj nikakor ne brani orglanja, ako je za to sposoben in če ima čas in če je za ta večkrat prav trudapolen posel tudi primerno plačan.

Preveč obložen s postranskimi posli ne sme biti učitelj; kajti v svojih prostih urah, kolikor jih ima, naj se dalje izobražuje; tudi si mora nekoliko počitka privoščiti, da njegov duh ne opeša, in da si bolezní na glavo ne nakoplje. Če bomo omenili v sledečem še nekaj postranskih učiteljskih zaslužkov, moramo kar naravnost obstati, da

smo s tem že nekoliko pristranski in da z ozirom na šolske koristi naopačno govorimo. Omenjamo namreč, da si sim ter tje učitelj nekaj krajcarjev prisluži s tem, da opravlja pisarije občinskega tajnika. To se le nekoliko opraviči, ako namreč občina družega sposobnega človeka za odmerjeno odškodnino dobiti ne more. Učitelju pa naklada ta posel v velikih občinah toliko bremena, da mora za to rabiti ponočne ure. Opravljanje takega posla pa ima za šolo in učitelju včasih tudi dober umstven uspeh, kajti s tem učitelj spozná in vodi vse važne občinske zadeve in lahko vpliva kaj v zadevi duševnega napredovanja. K postranskim opravilom učiteljevim šteje se tudi tu pa tam kakova agentura te ali une zavarovalne družbe. Tak posel je učiteljskemu stanu večkrat spotikljev, zlasti če zastopa učitelj nereelno družbo, ali če se prigodi, da propade tudi prej spoštovana družba, in da zavarovanci kaj izgubé. Radi tega se ne svetuje naravnost, da bi učitelj bil agent takih zavarovalnic; vsaj se odstotki za ta posel kaj pičlo odmerjajo.

Kar bi pa učiteljem zelo priporočali, je to, da se v prostih urah pečajo z umno sadjerejo in čebelorejo. Ti panogi kmetijstva, zlasti pa sadjarstvo, se kaj privilegata učiteljskemu stanu. Materijelno mu gotovo škodovali ne boste, če se bode le količkaj previdno in pridno ž njima bavit. Nasprotno mu utegneta še kakšen krajcar dobička prinašati. Z vsemi naštetimi službami si bode kranjski učitelj le toliko prislužil, kolikor za vsakdanji kruh potrebuje; še primankovalo mu bode, ako je slab gospodar. Prihraniti si pa kranjski učitelj z vsemi svojimi dohodki nikakor kaj ne more, ako hoče svojemu stanu le nekoliko primerno živeti. Ali vendar je učiteljeva dolžnost, da skrbi tudi za prihodnost svojo, za bodočnost svoje družine, svoje soproje in svojih otrok! Dolžnost njegova je, da se preskrbi za slučaj bolezni in druge nesreče, da skrbi, kaj bode po njegovi smrti z otroci in ženo, in tudi za ta slučaj, kakšen kruh bodo njegovi otroci jedli, ko odrastejo.

Na vsak način mora tudi učitelj gledati, da spravi svoje otroke mej boljši svet, da pošlje svoje sinove v višje šole, v učiteljišča, v srednje, obrtnijske ali kmetijske učilnice. To že zmore učitelj navadno tudi s svojimi dohodki. In ako je učitelj svojega sina vsaj nekoliko v srednjih šolah izšolal, storil je svojo dolžnost kot omikan oče. Večje skrbi mu nalagajo dekleta. Za njihovo omiko zadostuje skoroda dobra ljudska šola, zlasti če se za njih previdno vzgojo in izobraženost briga poleg očeta, učitelja, še omikana mati. Znano pa je, da je pri dekletih poleg omike treba še nekaj, kar se pod palcem prijetno čuti. Tudi za to skrbé dobri stariši. Toda kje to dobiti, ko se prihraniti kaj ne more? Iz te zadrege pelje še ena pot, katera človeka nekako sili varčevati in štediti. To so zavarovalne družbe; in k solidnim zavarovalnim družbam pristopiti, svetujemo tudi učiteljem. V tej zadevi pa je za kranjske učitelje najboljše, da pristopijo h kranjskemu „vdovskemu učiteljskemu društvu“. Glejte tovariši kranjski! Pisatelj teh vrstic je že tri leta pri tem društvu. Recimo, da ga smrt pobere, pa se njegovi družini v denarnem obziru ne bode tako hudo godilo, kajti poleg pokojnine iz javnega penzijskega zaklada dobivala bode vdova 100 gl. otroci (5) pa po 25 gl. na leto od „vdovskega društva“. Ali 225 gl. ne bode lepa podpora! Ostane le še nekaj vprašanj rešiti: Kakó bi prišel učitelj, da bi svojim hčeram pripravil nekaj dote, v slučajih, ko bi se omožile pred ali po smrti očetovi. Naj zavaruje učitelj koj mlado svojo hčerko pri zanesljivem društvu, in kot tako bi si jaz dovolil na tem mestu priporočati „uradniško društvo“ („erster allg. öster.-ung. Beamtenverein“) v Beči. To društvo je zelo bogato in ima pri raznovrstnem zavarovanju, kakor pravi in dokazuje najnižje tarife. To pa je tudi jako verjetno, kajti društvo šteje neizmerno število družabnikov, (raznovrstnih uradnikov, profesorjev, učiteljev itd.), od katerih je moral vsak plačati dva gl. društenine, ki je z obrestimi vred narastla do velikega kapitala. Če učitelj k temu društvu

pristopi, plačati mu je dva gld. udnine, potem se pa lahko udeleži pri katerem kolem oddelku društvenega delovanja.

Ako ima hčerko, lahko je zavaruje za neko svoto, recimo 500—2000 gld., katere naj ona potegne, kadar bode stara 20 ali 24 let. V ta namen mu ne bode veliko na mesec plačevati. Lahko pa tudi učitelj svoje življenje na vse mogoče načine avaruje. Svetovati je pa posebno učiteljem ljudskim, katerim se predplače ne privoljujejo, če so še tako potrebni, da pristopijo k „štedilnemu in posojilnemu konzorciju“ tega društva. Pri tem oddelku plačuje ud uradniškega društva po nekaj forintov (2 for.) na mesec tako dolgo, da znaša njegov delež 50 gld. Od tega zneska dobiva obresti in je deležen dobička pri konzorciju. Poleg tega pa ima pravico, da mu konzorcij posodi v potrebi primerno svoto, ako ima še zanesljivega poroka.

Kaj dobro je tudi, da se ud uradniškega društva udeležuje pri bolniško-podpornem oddelku njegovem. Družabniki tega oddelka plačujejo neko svoto na mesec ali leto, a v slučaju bolezni dobé podporo v denarjih in brezplačno zdravniško pomoč.

Pri uradniškem društvu, ki daje tudi drugovrstne podpore svojim udom, štipendije za toplice in podpore za šolske potrebščine, je udeleženih že veliko avstrijskih učiteljev. Iz najnovejšega poročila tega društva posnamem, da je 1884. l. 1636 oseb iz učiteljskega stanú pogodbe sklenilo z uradniškim društvom in te so zavarovale 1,104.482 gld. kapitala in 2968 gld. rent. Od kar je uradniško društvo, izplačalo je za 301 umrlim učiteljem 349.070 gld. Za ta kapital so bili pa vsi le 66.030 gld. zavarovalnine vplačali. Razen tega so se delile dobrote tudi učiteljem. L. 1884. je dobilo 25 učiteljev topliških podpor za 1660 gld., 22 učiteljev za šolske potrebščine 650 gld. in za druge podpore se je učiteljskim društvnikom izplačalo 756 gld. lanskega leta. Dobro je torej, ako posamezni učitelji k temu društvu pristopijo, zlasti če se drže obljubljenih obrokov pri vplačevanju. To je pa pri slabo plačanih kranjskih učiteljih le tedaj mogoče, ako se obvežejo, da majhne majhne svotice v mesečnih obrokih plačujejo.

Veliko boljše je pa, ako učitelji pri posameznih učiteljskih društvih sklenejo, da pristopijo k uradniškemu društvu, kajti potem doneske pobira od učiteljev vodstvo učiteljskega društva, ki dobiva za to nekaj procentov.

Zdaj je v Avstriji poleg velikega števila posameznih učiteljev pristopilo korporativno k uradniškemu društvu že 10 učiteljskih društev, namreč: 1. nemško-deželno učiteljsko društvo v Liberci, 2. koroško učit. društvo v Celovci, 3. učit. društvo v Pottendorfu, 4. učit. društvo „Volksschule“ v Beči, 5. učit. društvo v Opavi, 6. učit. društvo v Črnovici, 7. mor. učit. društvo v Brnu, 8. pedagog. družba v Opavi, 9. dol. avstr. dež. učit. društvo v Beči, 10. učit. društvo v Salzburgu in 11. učit. društvo v Lincu. — Vse te zadeve na drobno razlaga knjižica, katero je spisal pod naslovom: „Zur Selbshilfe der Lehrer“ mešč. ravnatelj Kopecki v Beči. To knjižico dobí slehern brezplačno, če se za-njo oglasi pri uradniškem društvu v Beči. (IX. Kolingasse 15). To društvo tudi ponuja učiteljem prejšnje letnike svoje (obširne knjige) „Die Dioskuren“ brezplačno. Ima pa uradniško društvo v glavnih mestih vsake dežele svoje lokalne odbore, ki imajo velik delokrog in veliko denarja premetejo. Pri Ljubljanskem lokalnem odboru je bil predsednik pokojni deželni šolski nadzornik g. R Pirker. Zdaj pa predseduje temu lokalnemu odboru namestnik, g. J. Smolej, zdanji deželni šolski nadzornik.

I. L.